

Türkiye-Ermenistan İlişkilerinin Normalleşmesinde Kamu Diplomasisinin Önemi

Received/Geliş: 10/10/2016
Accepted/Kabul: 12/10/2016

Kadir SANCAK*

Öz

Türkiye - Ermenistan ilişkilerinde, soykırım iddiaları, geçmişteki ASALA terörü, Dağlık Karabağ'ın işgali, diasporanın faaliyetleri ve bunun gibi sorunlar bulunmakta ve bunların kısa bir zamanda çözülmesi de pek mümkün görünmemektedir. Nitekim ilişkilerin normalleştirilmesi adına 2009 yılında imzalanan protokollerle bu yönde ciddi bir adım atılmış ancak iki ülke kamuoylarının ve Azerbaycan'ın tepkisi bu protokollerin parlamentolarda kabul edilerek hayata geçirilmesine imkan tanımamıştır. Yaşanan bu durum hükümetler nezdindeki siyasi çözüm arayışlarının başarılı olabilmesi için öncelikle kamuoylarının-Azerbaycanlılar dahil- ikna edilmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur.

Türk ve Ermeni toplumları arasında karşılıklı olarak olumsuz anlamda ciddi önyargılar bulunmaktadır ve ilişkilerin normalleşmesi adına atılacak adımlara bunlar engel olmaktadır. Bu nedenle de ilişkilerin normalleştirilmesi bağlamında öncelikle bu önyargıların ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. 2005 ve 2012 yıllarında Türk ve Ermeni toplumları nezdinde farklı kuruluşlar tarafından yapılan iki anket çalışması bu konuda önemli fikirler sunmaktadır. Söz konusu anketlerdeki verilere bakıldığında, toplumlar arasında iletişim ve etkileşimler arttıkça önyargıların ve nefretin azaldığı görülmektedir. Bu durumda ilişkilerin normalleştirilmesi bağlamında atılması gereken ilk adımlar karşılıklı olarak iletişimin ve etkileşimin artırılması olmalıdır. Bunun yolu da kamu diplomasisinden geçmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'de yaşayan Ermenileri de dahil ederek, televizyon yayıncılığı başta olmak üzere medyanın etkin kullanımı, turizm politikaları ve bunlar gibi diğer kamu diplomasisi araçları ile başarılı sonuçlar alınması muhtemel görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Ermenistan, Kamu Diplomasisi, Azerbaycan, TV Yayınları

---

* Yrd. Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, İİBF, SBKY Bölümü, kadirsancak@gmail.com,

The Importance Of Public Diplomacy In The Normalization Of The Relations Between Turkey And Armenia

Abstract

There are various problems in the relations between Turkey and Armenia such as genocide allegations, terrorist activities of the ASALA terror organization in the past years, occupation of Nagorno- Karabakh, and activities of the Diaspora and various other problems of a similar nature and there is very little reason to think that these problems will be solved in the near future. As a matter of fact, serious steps were taken through the protocols signed in 2009 for the sake of normalization of the relations; however, the reaction of the public opinion in both countries and of the Azerbaijani side did not allow these protocols to be implemented after being adopted by both countries' parliaments. The situation encountered revealed the necessity of convincing the public opinion of the countries involved, including of the Azerbaijanis' for the success of the efforts of both governments in seeking political solutions.

Serious prejudices in negative sense mutually exist between the Turkish and Armenian societies and these prejudices prevent steps from being taken for the sake of normalization of the relations. For this reason, efforts should be made in the first place to eliminate these prejudices in the context of normalization of the relations. The results of the two surveys conducted by two different organizations among Turkish and Armenian citizens in 2005 and 2012 help to capture important details and ideas on this subject. When looked at the data obtained from these surveys studies it is seen that increase of communication and interaction between the Turkish and Armenian societies helps decrease the deep seated prejudice and hate between these two societies. Under the circumstances, the first steps to be taken in the context of normalization of the relations should be directed at increasing mutual communication and interaction between these two societies. Public diplomacy is a key tool to achieve this goal. In this regard, it seems possible to achieve successful results with this goal by efficient use of media resources primarily television broadcasting by also involving the Armenians living in Turkey and tourism policies and other tools of public diplomacy.

Keywords: Turkey, Armenia, Public Diplomacy, Azerbaijan, TV Broadcasting

Türkiye-Ermenistan İlişkilerinde Rusya Faktörü

Türkiye'nin sorunlar yaşadığı komşu ülkelerden biri Ermenistan'dır ve iki ülke ilişkilerinde, soykırım iddiaları, ASALA terörü, ortak sınır konusunda anlaşmazlık, Dağlık Karabağ'ın işgali, diasporanın faaliyetleri ve bunun gibi sorunlar bulunmaktadır (Türkdoğan, 2006). Bu sorunlu ilişki Türkiye'nin uluslararası alandaki hareket kabiliyetini olumsuz etkilemekte ve Ermeni diasporasının, soykırım iddiaları bağlamında özellikle ABD ve Avrupa ülkelerinde gerçekleştirdiği faaliyetler Türkiye'nin imajını zedelemektedir. Ancak son dönemde Türkiye ile Rusya arasında yaşanan kriz ile birlikte Ermenistan konusunun daha önemli bir hal aldığı ve meselenin Türkiye için bir güvenlik sorunu haline geldiği görülmektedir.

Ermenistan'ın, Azerbaycan topraklarının 5'te 1'ini işgal etmesiyle birlikte Türkiye bu ülkeyle olan sınırlarını kapatarak ambargo uygulamaya başlamıştır (Özbay). Uygulanan ambargolarla bir anlamda tecrit edilen ve Türkiye ile Azerbaycan tarafından kuşatıldığını düşünen Ermenistan, bu durumdan kurtulmak için Rusya'ya daha fazla yaklaşıma başlamıştır. Ambargoların yol açtığı ekonomik sorunlar ve kuşatılmışlık düşüncesinin ortaya çıkardığı güvensizlik duygusu dış destek arayışlarını güçlendirmiştir. Bu durum Ermenistan'ı ekonomi ve güvenlik bağlamında Rusya'nın yardımına muhtaç kılmıştır. Ülke güvenliğini kendi imkânları ile sağlayamayacağını anlayan Ermenistan, bir dizi savunma anlaşmaları yaparak kendi güvenliğini Rusya'nın güvencesine teslim etmiştir. Rusya, Ermenistan'ın kendini tehdit altında hissedenden bu sıkışmışlık duygusunu fırsata çevirmiş ve Rusya Parlamento Başkanı Grızlov'un ifadesiyle onu "ülkesinin güvenliği için bir ön karakol mevki olarak" (İsmayilov, 2014) görmeye başlamıştır.

Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra birçok ülke topraklarındaki Rus askerinin varlığının sona ermesini talep ederken Ermenistan aksini yapmış ve 1991 yılında Rusya ile bir savunma işbirliği anlaşması yaparak ülkesindeki Rus askeri varlığının yasal temellerini atmıştır (Asker, 2012). Bu tarihten itibaren Rusya, her geçen yıl Ermenistan'daki askeri varlığını artırmış ve son olarak 2011 yılında yürürlüğe giren protokolle buradaki askeri üslerinin kalma süresini 2044 yılına kadar uzatmıştır (İsmayilov, 2014). Ermenistan'da zaten var olan askeri varlığını -düşürülen uçak nedeniyle Türkiye ile yaşanan son krizle birlikte- daha da artırmaya başlayan

Rusya(Rusya'dan Ermenistan'a askeri sevkiyât, 2015)), Ermenistan'ı kendisi için güneye uzanan bir üs konumuna getirmiş ve bu hamle ile hem Türkiye hem de Azerbaycan için önemli bir güvenlik tehdidi oluşturmaya başlamıştır. Türkiye ile doğrudan sınırı bulunmayan Rusya, Ermenistan'daki askeri üsleri ile birlikte bir anlamda bu durumu değiştirmiş ve Türkiye ile Azerbaycan arasına konuşlanmıştır. Aynı şekilde, Ermenistan'da zaten var olan Türklerin düşman olduğu algısını her daim desteklemiş ve bu şekilde buradaki askeri varlığına meşruiyet kazandırmaya çalışmıştır(İsmayilov, 2014). Ermenistan'ın, Rusya'nın güvenlik şemsiyesi altına girmesinde ve bu bağlamda Rusya'nın politikalarına teslim olmasında ambargolarla yoksullaşmasının ve kendisini –Türkiye ve Azerbaycan kaynaklı- tehdit altında hissetmesinin önemli payı olmuştur. Söz konusu ülkeler tarafından Ermenistan'ı köşeye sıkıştırmayı amaçlayan politikalar bir anlamda onu Rusya'nın kucağına itmiş ve istenilenin aksi bir sonucun ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bundan dolayıdır ki Ermenistan'ı Rusya'ya mecbur bırakan politikaların değişmesi ve ikili ilişkilerin normalleşmesi Türkiye – ve Azerbaycan- için oldukça önemli hale gelmiştir.

Rusya'ya ait bir savaş uçağının Türkiye tarafından düşürülmesiyle iki ülke ilişkilerinde baş gösteren kriz, 2016 yılı Haziran ayının sonlarında Türk tarafının söz konusu olaydan ötürü üzüntülerini dile getiren bir mektup(Kremlin: Erdoğan üzüntülerini dile getirdi, 2016) göndermesiyle çözümlene sürecine girmiştir. 9 Ağustos'ta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Rusya'da devlet başkanı Vladimir Putin'le yaptığı görüşme(Erdoğan Rusya'da Putin ile görüştü, 2016) ilişkilerin normalleşmesini hızlandırmıştır. Uçağın düşürülmesi ile başlayan kriz ve sonrasında yaşanan normalleşme adımları konjonktürel gelişmelerdir ve iki ülke ilişkilerindeki esas resmin dışında değillerdir. Bir birleriyle temas kurmaya başladıkları son beş yüz yıllık tarihe bakıldığında Türkiye ile Rusya'nın sürekli savaştığı görülmektedir. Aralarındaki ilişkinin adını düşmanlık olarak nitelemesek de en azından bir rekabet ilişkisinin varlığı muhakkaktır. Bu durum bir yerde Rusya'nın ve Türkiye'nin jeopolitik konumlarının tabii bir sonucudur. Bundan dolayıdır ki iki ülke ilişkilerinde konjonktürel olarak yaşanan bazı iniş ve çıkışların sözü edilen rekabet durumunun esasında bir değişiklik yapması beklenmemelidir. Kısacası, Rusya ile yaşanacak olası iyi ilişkiler, Rusya'yı Türkiye için bir güvenlik

tehdidi olmaktan çıkarmayacaktır. Bu nedenle de Rusya, Türkiye – Ermenistan ilişkilerinin bir tarafında her zaman bulunacaktır.

Çözüme Yönelik Atılan Adımlar ve Başarısızlığı Doğuran Nedenler

Türkiye- Ermenistan ilişkilerinde birçok sorun yaşanmaktadır ve bunları kısa bir zamanda çözerek normalleşmeyi sağlamak pek gerçekçi görünmemektedir. Bununla birlikte bir yerden başlamak lazımdır ve esasen de bu başlangıç daha önce yapılmıştır. İki ülke ilişkilerinin normalleştirilmesi adına Türkiye tarafından 2007 yılında başlatılan çalışmalar sonuç vermiş ve 2009 yılında iki ülke arasında “Diplomatik İlişkilerin Tesisi Protokolü” ve “İkili İlişkilerin Geliştirilmesi Protokolü” (<http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/t%C3%BCrkiye-ermenistan-turkce.pdf>) imzalanmıştır (Özdal, 2009). Ancak bu protokoller akim kalmış ve hayata geçirilememiştir. Bu başarısızlığın temel nedenlerinden biri imzalanan protokollere ilişkin olarak kamuoylarının gösterdiği tepkiler olmuştur. Kamuoyunun olumsuz tepkisi sadece protokollere taraf olan Türkiye ve Ermenistan'da olmamış, özellikle Rusya'nın manipülasyonlarının (Ekşi, 2009) da etkisiyle Azerbaycan kamuoyu ve yönetici eliti de ciddi bir reaksiyon göstermiştir. Kapalı kapılar ardında yürütülen görüşmelerin beraberinde kamuoylarını aydınlatacak ve hazırlayacak kamu diplomasisi faaliyetlerinin ihmal edilmiş olması böyle bir neticenin ortaya çıkmasında belirleyici olmuştur. Yaşanan bu durum hükümetler nezdindeki siyasi çözüm arayışlarının başarılı olabilmesi için öncelikle kamuoylarının-Azerbaycanlılar dahil- ikna edilmesinin ve rızalarının alınabilmesinin ne derece önemli olduğunu göstermiştir.

Türk ve Ermeni toplumları arasında karşılıklı olarak olumsuz anlamda ciddi ön yargılar bulunmaktadır ve bundan dolayı kamuoyların rızasının alınması kolay bir mesele olarak görülmemektedir. Bu ön yargıların vardığı nokta ve iki toplumun birbirine karşı olan olumsuz duygu ve düşünceleri yapılan kamuoyu araştırmalarında da ortaya çıkmaktadır. 2005 ve 2012 yıllarında Türk ve Ermeni toplumları nezdinde farklı kuruluşlar tarafından yapılan iki anket çalışması¹ bu konuda önemli fikirler

¹ Bu anketlerin ilki Türkiye'den Türkiye Ekonomik Ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) ve Ermenistan'dan Toplum Bilim Ve Pazarlama Araştırmaları Merkezi (Erivan) – HASA tarafından gerçekleştirilmiştir. Hem Ermenistan'daki, hem de Türkiye'deki katılımcılara aynı sorular yöneltilmiştir. Ferhat Kentel, Gevorg Poghosyan, Ermenistan ve Türkiye Vatandaşları Karşılıklı Algılama ve Diyalog Projesi, TESEV

sunmaktadır. Söz konusu çalışmalarda gözlemlenen durumlardan biri iki toplumun komşu coğrafyalarda yaşamalarına rağmen birbirini yeterince tanımayan oluşudur. Söz gelimi Türk katılımcıların % 16,8'i Ermenilerin Musevi olduklarını düşünmektedir. Benzer bir durum Ermeniler için de söz konusudur ve Ermeni katılımcıların % 6,2'si Türkiye'de ülke yönetiminde sultanların söz sahibi olduğunu ifade etmektedir(Kentel ve Poghosyan, 2005).

İki toplumun birbirleri ile ilgili kanaatlerine bakıldığında diğer taraf için olumsuz düşünme oranlarının Ermenistan'da çok daha yüksek olduğu görülmektedir. 0 ile 5 arasında bir puanlamanın yapıldığı “Türkler/Ermeniler hakkındaki görüşleriniz nedir” şeklindeki bir soruya Türklerin 2,73, Ermenilerin ise 1,96 oranında olumlu görüş beyan ettikleri gözlenmektedir(Kentel ve Poghosyan, 2005). Diğer bir çalışmada Ermenilerin başka milletlere olan sempati düzeylerinin değerlendirildiği bir soruda Türkler % 24 ile en alt sırada yer almaktadır(Akyürek, 2012). Türklerin kişilik özellikleriyle ilgili yöneltilen bir soruya Ermeniler % 75 gibi yüksek bir oranla “Türkler zalim/acımasızdır” cevabını vermektedirler(Akyürek, 2012). Nitekim Türklerle Ermenilerin birbirleri ile ilgili olumlu kanaatlere sahip olmadıkları bir sır değildir ve anket çalışmaları da bu durumu ortaya koymaktadır. Ancak bu çalışmalarda önemli bir başka veri daha vardır ki bu makale metninin bir ayağı bu veri üzerine kurulmaktadır.

Türk ve Ermeni Toplamları Arasındaki Önyargılar ve Bunu Besleyen İletişimsizlik Hali

Kamuoyu algısına yönelik söz konusu çalışmalarda, Türklerle bir şekilde iletişim/temas kurmuş olmakla Türklere karşı duyulan sempati arasındaki ilişkiyi ortaya koyan sorulara da yer verilmektedir. Türklerle ilgili çok olumsuz görüşe sahip olma bağlamında Ermeni katılımcılardan bir Türk tanıdığı olanlarla olmayanlar arasında ciddi bir oransal farkın olduğu görülmektedir. Sözü edilen anket çalışmalarının birinde *bir Türk tanıdığı olmayanlar* içerisinde çok olumsuz görüşe sahip olanların oranı % 29,5 iken, *tanıdığı olanlar* içerisinde çok olumsuz görüşe sahip olanların oranı %

Yayımları, İstanbul, 2005. İkinci anket ise uygulaması Ermenistan'da yapılan ve Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi(BİLGESAM) tarafından yayınlanan ankettir. Salih Akyürek, Ermenistan'da Türkiye Ve Türk Algısı, Rapor No :41, BİLGESAM Yayınları, 2012

17'2'ye gerilemektedir(Kentel ve Poghosyan, 2005). Aynı çalışmada *bir şekilde Türkiye'de bulunmuş olan* Ermeniler arasında çok olumsuz görüşe sahip olanların oranı % 10,5 iken, *Türkiye'de bulunmayan* Ermeniler arasında bu oranın % 28,5'e çıktığı gözlenmektedir(Kentel ve Poghosyan, 2005). Bir diğer çalışmada *Türklerle tanışmayan* Ermenilerde Türklere karşı beslenen sempati düzeyi % 20,5 iken, *Türklerle tanışan* Ermenilerde bu oran %35,1'e çıkmaktadır. *Türkiye'yi ziyaret edenlerde* ise bu oran daha da artarak % 36,8'e yükselmektedir(Akyürek, 2012). Söz konusu verilere bakıldığında, toplumlar arasında iletişim ve etkileşimlerle sempati oranları arasında doğrudan bir ilişkinin var olduğu, etkileşim arttıkça ön yargıların ve nefretin azaldığı açık bir şekilde görülmektedir.

İlişkilerin Normalleşmesinde Politik Bir Araç Olarak Kamu Diplomasisi

Daha önce de ifade edildiği gibi iki ülke ilişkilerinin normalleştirilmesinin önündeki en önemli engellerden birinin kamuoylarının tepkisi olduğu bilinmektedir. Meselenin çözümü için bu durumda öncelikle kamuoylarının rızasının alınması ve bunun için de iki toplumun birbirlerine karşı olan ön yargılarının ve olumsuz duygularının giderilmesi büyük önem taşımaktadır. Yukarıda yer verilen anket verileri dikkate alındığında iki toplum arasında iletişimin/etkileşimin artırılmasının bu konuda önemli bir katkı sağlayacağı anlaşılmaktadır. İletişim kanallarını kuracak ve etkileşimi sağlayacak olan da kamu diplomasisi uygulamalarıdır.

Kamu diplomasisi, “bir devletin ulusal çıkar ve imajını korumak ve geliştirmek amacıyla, yabancı ülkelerin kamuoylarını, hükümetlerini, doğru içerikli enformasyon, kültür ve akla gelebilecek her türlü meşru yolla etkileme ve böylece ülkeler arasında daha yakın ilişkiler kurmaya katkıda bulunma faaliyetleri”(Yılmaz , 2012) olarak nitelendirilmektedir. “Amaç, karşılıklı anlayış yoluyla ülkelerin imajlarını düzeltmek olduğunda” (Yılmaz , 2012) uygulanan kamu diplomasisi iki tarafın da kazanç sağlayacağı bir kazan kazan ilişkisine dönüşmektedir. Türkiye ile Ermenistan arasında bu anlayışın hakim olduğu bir atmosferde birçok aracın ve yöntemin sahaya sürüldüğü bir kamu diplomasisi politikasının başarılı olması kuvvetle muhtemel görünmektedir ancak şartların çok farklı olduğu mevcut konjonktürde Ermenistan tarafının böyle bir adımı atması beklenmemektedir.

Kamu diplomasisi faaliyetleri iki yönlü uygulandığında daha iyi neticeler vermektedir ancak Ermenistan'dan olumlu bir karşılık görülmesi de Türkiye'nin tek yanlı yapacağı hamleler bulunmaktadır. İki toplum arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi adına eğitimden turizme, medyadan sanatsal faaliyetlere kadar birçok alanda kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmek mümkün görünmektedir. Aslında sözü edilen alanların bazılarında yetersiz olmakla birlikte birtakım faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada ise henüz uygulamaya geçilmemiş kamu diplomasisi araçlarından biri olan televizyon yayıncılığı konusuna yer verilmektedir.

İlişkilerin Normalleşmesine Katkı Sağlayacak Bir Öneri: Ermenice Televizyon Kanalı

Dünya genelinde hem özel kuruluşların hem de kamu kuruluşlarının faaliyet gösterdiği televizyon yayıncılığı önemli bir kamu diplomasisi aracı olarak değerlendirilmektedir. Ancak meseleye ticari nazarla bakan özel kuruluşlar, ülke için ihtiyaç olsa da kendileri için kazançlı olmayan alanlara yatırım yapmamaktadırlar. Bu nedenle de esas iş kamu kuruluşlarına kalmakta ve bu durum Türkiye için konuşulduğunda akla Türkiye Radyo Televizyon Kurumu(TRT) gelmektedir. Farklı dil ve lehçelerde yayın yapmaya 2009 yılında Kürtçe ile başlayan TRT, bu uygulamaya 2010 yılında Arapça yayın yapan bir televizyon kanalı ile devam etmektedir(Tarihçe). Kürtçe ve Arapça yayın yapan kanalların yanına Ermenice yayın yapan bir kanalın daha eklenmesi mevcut politikanın devamı ve iki toplum arasındaki ilişkilerin normalleşmesi adına büyük önem taşımaktadır.

Türklerin ve Ermenilerin birbirlerine karşı olan duygu ve düşüncelerinin oluşmasında medya oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Daha önce sözü edilen anketlerde Türk/Ermeni algısını oluşturan kaynakların neler olduğu sorusuna verilen cevaplarda medya en yüksek oranla ilk sırada yer almaktadır(Kentel ve Poghosyan, 2005). O halde iki toplum arasındaki yakınlaşmayı sağlamak için öncelikle medya ve bunun en önemli araçlarından biri olan televizyon yayıncılığından başlamak rasyonel bir yaklaşım olarak görülmektedir. TRT, radyo yayını olarak 2009 yılından itibaren Ermenice yayın yapmaktadır(TRT Ermenice yayına başladı, 2009) ancak günümüz şartlarında radyonun dinleyici kitlesi oldukça azdır ve nitelik itibarıyla etki sahası oldukça sınırlıdır. Oysa görselliğin ön planda olduğu

günümüzde televizyon yayıncılığı kitleleri etkileyen en önemli araçlardan biri olarak tanımlanmaktadır.

TRT'nin kuracağı Ermenice yayın yapan kanal, siyasi değil, sanatsal ve kültürel öğeleri içeren programlar yapmalıdır. Zaten bir kamu kuruluşuna ait olması hasebiyle ihtiyatla yaklaşılması muhtemel olan bu kanalın siyasi mesajlar içeren yayınlar yapması etkisini sınırlandıracaktır. Bu televizyon yayını hem Türkiye'de yaşayan Ermenilere, hem de Ermenistan'da ve dünyanın birçok yerinde yaşamakta olan Ermenilere yönelik olmalıdır. Ermenice yayın yapan bir televizyon kanalı, Türkiye'nin Ermenilere karşı bir ön yargıya sahip olmadığını göstermesi bakımından hem iç hem de dış kamuoyuna verilecek önemli bir mesaj niteliği taşımaktadır.

2014 yılı verilerine göre dünyada 76 ülkeye ihraç edilen Türk dizilerinin son dönemde Türkiye'nin tanıtımında önemli rol oynadıkları görülmektedir (Türkiye'nin dizi film ihracatı 200 milyon dolara ulaştı). İletişim teknolojilerinde geline aşamada televizyon yayıncılığı için mesafelerin bir öneminin olmadığı, herhangi bir ülkeye ait televizyon yayınlarının dünyanın her tarafından rahatlıkla izlenebildiği bilinmektedir. Bununla birlikte yayınlarının anlaşılabilmesi için öncelikli şart o yayınların hedef kitlenin dilinde yapılmasıdır. Bu durumda Türk dizilerinin kamu diplomasisi politikaları bağlamında istenilen amaca hizmet edebilmesi için Ermenice yayın yapan kanalda ve Ermenice dublajla yayınlanması büyük önem taşımaktadır.

İki toplum arasındaki ortak kültürel değerleri ön plana çıkaracak şekilde yapılacak yayınlar, Ermeni toplumundaki olumsuz Türk algısının giderilmesine katkı sağlayacaktır. Anketler, her iki toplumun birbirlerinden pek hazzetmeseler de müzik, yemek çeşitleri ve halkoyunları gibi kültürel alanlarda ortak birçok değere sahip olduklarını kabul ettiklerini göstermektedir. Televizyon programları, Türkiye'yi görmemiş, Türklerle tanışmamış Ermenilere Türk insanını tanıtarak onların atalardan dedelerden duydukları hikâyelerle oluşturdukları “öcü Türk” algısının ortadan kalkmasına yardımcı olmaları beklenmektedir.

TRT'ye ait bir kanaldan yapılan yayıncılığa, devlet kuruluşu olmasından kaynaklanan nedenle şüpheli yaklaşılması muhtemeldir ancak diğer yandan yayınların devlete ait bir kanaldan yapılması, yayınlar üzerinde

denetim sağlanması ve belirli bir politika dâhilinde faaliyette bulunulmasına imkân sağlayacaktır.

Sonuç

Rusya'nın son dönemde uygulamaya koyduğu sert gücü önceleyen politikalar ve düşürülen uçakla ortaya çıkan krizle birlikte yaşanan gelişmeler, Türkiye'nin Ermenistan ile olan ilişkilerini normalleştirmesini önceki dönemlere nazaran daha önemli kılmaktadır. Ermenistan'ı cezalandırmayı hedefleyen politikalar bu ülkeyi Rusya'ya daha fazla yaklaştırmakta ve bu durumu kendi lehine fırsata çeviren Rusya'nın, Ermenistan topraklarını bir ileri karakol konumuna getirmesine neden olmaktadır. Bunun yanında doğrudan bir güvenlik tehdidi olarak algılanamasa da Ermeni diasporasının genel anlamda Batı'da –özelde ABD'de- yaptığı Türkiye aleyhtarı faaliyetler de Türkiye için büyük bir problem teşkil etmektedirler. Diasporanın temel argümanı haline gelen soykırım iddiaları söz konusu ülkelerin Türkiye'ye karşı ellerinde önemli bir koza dönüşmektedir. Batılı ülkelerin parlamentolarında alınan siyasi kararlarla Türkiye'ye baskı yapılmaktadır. Söz konusu bu sorunların aşılması Türkiye için büyük önem arz etmektedir.

Ermeni ve Türk toplumları arasında tarihi eskilere dayanan olumsuz ön yargılar bulunmaktadır ve bu durum meselenin çözümünü zorlaştırmaktadır. Ön yargıların muhafazasında iki toplumun birbiri ile olan ilişkilerinin sınırlı kalmasının ve bunun neticesinde birbirlerini tanımalarına ve anlamalarına mani bir durumun ortaya çıkmasının etkili olduğunu söylemek mümkündür. İlişkiler sorunlu kaldıkça toplumlar arası etkileşimler de sınırlı kalacak ve mevcut önyargılar Rusya'nın yaptığı gibi dış manipülasyonlarla daha da güçlendirilecektir. Bu durum Ermenistan'ın iç siyasal hayatına da tesir edecek ve ilişkilerin normalleşmesini destekleyen siyasetçilerin iktidara gelmesine veya iktidardakilerin bu yönde cesur adımlar atmalarına mani olacaktır.

Türkiye, Ermenistan ilişkileri bir sacayağı gibidir ve ayaklardan birini de Azerbaycan oluşturmaktadır. Ermenistan, Türkiye için hiçbir zaman Azerbaycan'ın alternatifi değildir ve bu nedenle meseleye Azerbaycan'a rağmen birtakım politikalar geliştirilmesi olarak bakılmamalıdır. Aksine Ermenistan'la geliştirilecek ilişkilerin Azerbaycan için de iyi sonuçlar

doğuracağı düşünülmelidir. Ermenistan'la yaşanan sorunların başında Azerbaycan topraklarının bu ülke tarafından işgal edilmesi gelmektedir ve Azerbaycan'ın başlıca hedefi bu toprakların geri alınmasıdır. Ancak daha önce de ifade edildiği gibi kendisini tehdit altında gören Ermenistan Rusya'nın güvenlik şemsiyesi altına sığınmaktadır. Bu durum Azerbaycan'ın askeri bir operasyonla işgal altındaki topraklarını geri almasını da oldukça zorlaştırmaktadır. İlişkilerin normalleşmesi ile birlikte işgalin hemen sona ereceğini beklemek pek gerçekçi değildir ancak mevcut durum bundan daha iç açıcı gözükmemektedir.

İlişkilerin normalleştirilmesinin niye önemli olduğu Azerbaycanlılar dâhil tüm taraflara anlatılmalıdır. İlişkilerdeki sorunlara temel teşkil eden tarihi gerçekler kadar ortaya çıkan algıların da önemli olduğu bilinmelidir. Unutulmamalıdır ki insanların duygu ve davranışlarını algılar belirlemektedir. O nedenle sorunların çözümünde algılara yön verecek araçların kullanılması büyük önem taşımaktadır. Algılara hitap edecek başlıca araçlardan birini de televizyon yayıncılığı oluşturmaktadır.

Bu çalışmada yer verilen TRT'nin Ermenice bir kanalı hizmete sokması fikri daha önce düşünülmeyen, ilk defa ifade edilen bir görüş değildir. Kürtçe yayın yapan kanaldan sonra Ermenice yayın yapan bir kanalın kurulması daha önce gündeme gelmiş ancak genelde olumsuz bir tepki ile karşılaşan bu düşünce bugüne kadar hayata geçirilememiştir. Bu durumda böyle bir yayıncılığın getireceği faydaları sıralamak, bu düşüncenin kamuoyunda destek bulmasına katkı sağlamak ve bu bağlamda eleştirilere karşı iktidarın cesaretini artırmak büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Akyürek, S. (2012). Ermenistan'da Türkiye ve Türk Algısı, Rapor No:41, BİLGESAM Yayınları,
- Asker, A. (2012). Rusya'nın Ermenistan'da Askeri Varlığı: Hukuki ve Politik Bakış Açısıyla Bir Değerlendirme, *Ermeni Araştırmaları Dergisi*, Sayı:41. Ankara
- Ekşi, M. Söylemden Reelpolitiğe: Türkiye'nin Ermenistan Açılımı, <http://arsiv.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=6132&q=soylemden-reelpolitiğe-türkiye-nin-ermenistan-acilimi>, (Erişim Tarihi:04.03.2016)
- İsmayilov, E.(2014). Ermenistan'daki Rus Askeri Üsle ri: Bölgesel Güvenliğe Tehdit, BİLGESAM Analiz No:1170,
- Kentel, F. ve Poghosyan, G.(2005). Ermenistan ve Türkiye Vatandaşları Karşılıklı Algılama ve Diyalog Projesi, TESEV Yayınları, İstanbul, 2005.
- Özbay, F. Türkiye-Ermenistan İlişkileri: Antipatiyi Empatiye Çevirmek, <http://www.bilgesam.org/incele/982/-turkiye-ermenistan-iliskileri--antipatiyi-empatiye-cevirmek/#.VtWLT5yLSM8>, (Erişim Tarihi: 04.03.2016)
- Özdal, B. (2009). Türkiye-Ermenistan Diyalogu: Uzun Bir Sürecin Başlangıcı mı?, *Ortadoğu Analiz*, Cilt 1, Sayı 10,
- Türkdoğan, B. (2006). Türk-Ermeni İlişkileri(Tehcirden Günümüze), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara,
- URL, “Rusya'dan Ermenistan'a askeri sevkiyat”, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/rusyadan-ermenistana-askeri-sevkiyat>, (Erişim Tarihi:04.03.2016)
- URL, <http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/t%C3%BCrkiye-ermenistan-turkce.pdf> (Erişim Tarihi:04.03.2016)
- URL, “Tarihçe”, <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>, (Erişim Tarihi:05.03.2016)
- URL, “TRT Ermenice yayına başladı”, <http://www.gazetevatan.com/trt-ermenice-yayina-basladi-231161-medya/>, (Erişim Tarihi:06.03.2016)
- URL, “Türkiye'nin dizi film ihracatı 200 milyon dolara ulaştı”, <http://kdk.gov.tr/haber/turkiyenin-dizi-film-ihracati-200-milyon-dolara-ulasti/362>, (Erişim Tarihi: 06.03.2016)
- URL, “Kremlin: Erdoğan üzüntülerini dile getirdi”, <http://www.ntv.com.tr/dunya/kremlin-erdogan-uzuntulerini-dile-getirdi,hmEdrv7FIkaMQe2kKiwo1Q>, (Erişim Tarihi: 16.08.2016)
- URL, “Erdoğan Rusya'da Putin ile görüştü”, <http://www.hurriyet.com.tr/rusya-lideri-putin-cumhurbaskani-erdogan-bu-sarayda-agirlayacak-40186629>, (Erişim Tarihi: 16.08.2016)
- Yılmaz, S.(2012). Akıllı Güç, İstanbul: Kum Saati Yayınları,